Materiallar to’plami · Conference Proceedings

“Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlarni ta’minlash: global chaqiriqlar va milliy yechimlar(Fuqarolarning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlari: transmilliy muammolar va ularni hal etish mexanizmlari)”

01 October – 14 November 2026

UDK 004.8

IQTISODIY, IJTIMOIY VA MADANIY HUQUQLARNI TA’MINLASH: GLOBAL CHAQIRIQLAR VA MILLIY YECHIMLAR

SUN’IY INTELLEKT DAVRIDA INSON ERKINLIGI VA MAS’ULIYATI

Eldorjon Xusanboy o‘ğli Xolyigitov*

Farg‘ona davlat universiteti talabasi

✉ alfargoniy.uz@gmail.com

АННОТАЦИЯ

В статье проводится социально-философский анализ трансформации содержания человеческой свободы и ответственности в эпоху искусственного интеллекта. На основе современных исследований рассматриваются среда алгоритмического выбора, прогнозирующие системы и распределение ответственности между множеством участников. Автор интерпретирует свободу в цифровую эпоху как способность к осознанному выбору, основанному на ценностях, и обосновывает положение о том, что нравственная ответственность всегда остаётся за человеком.

Ключевые слова

sun’iy intellekt, erkinlik, mas’uliyat, algoritm, tanlov, raqamli gumanizm, axloqiy javobgarlik.

DOI: 10.5281/zenodo.23863246

KIRISH

Sun’iy intellekt bugun kundalik hayotimizga shu qadar sezdirmay kirib keldiki, ko‘pchiligimiz uning qaror qabul qilish jarayonimizdagi ishtirokini hatto payqamaymiz. Navigator yo‘lni tanlaydi, tavsiya tizimi kitob va film taklif qiladi, bank algoritmi kreditga loyiqligimizni baholaydi, generativ modellar esa matn va tasvir yaratadi. Shu sharoitda falsafaning eng qadimiy ikki tushunchasi – erkinlik va mas’uliyat – yangicha savollar qarshisida qolmoqda. O‘zbek faylasufi M. Nomuratova bu savolni aniq shakllantiradi: agar sun’iy intellekt, masalan, avtonom avtomobil yoki tibbiy robot qaror qabul qilsa, uning oqibatlari uchun javobgarlik kim zimmasiga tushadi [1; 53]. Mazkur savol nazariy bahs doirasidan chiqib, huquq, tibbiyot va ta’lim amaliyotiga daxldor muammoga aylangan. Javobgarlikni aniqlash esa avvalo erkinlik qayerda ekanini aniqlashni talab qiladi, chunki erkin bo‘lmagan subyektdan mas’uliyat talab qilib bo‘lmaydi. Tojikistonlik olim D.R. Komilova o‘zlikni anglash, iroda erkinligi va axloqiy mas’uliyat inson mavjudligining asosiy unsurlari ekanini, ularni sun’iy tizimlar to‘liq takrorlay yoki imitatsiya qila olmasligini ta’kidlaydi [2; 138]. Bu pozitsiya Markaziy Osiyo falsafiy tafakkurida insonning axloqiy yetakchiligini saqlab qolish tendensiyasini aks ettiradi. Biroq muammo shundaki, sun’iy intellekt o‘zi erkinlikka ega bo‘lmasa ham, insonning erkinligiga sezilarli ta’sir ko‘rsata oladi. O‘zbekistonda sun’iy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan bir paytda, ularning inson erkinligi va mas’uliyatiga ta’sirini falsafiy tahlil qilish ayniqsa dolzarb. Texnologiyani joriy etish sur’ati uning insoniy oqibatlarini anglash sur’atidan ilgarilab ketmasligi kerak. Shu bilan birga, sun’iy intellekt inson mehnatini yengillashtirish, tibbiy tashxisni aniqlashtirish va ta’limni shaxsga moslashtirish kabi ulkan imkoniyatlar ham ochmoqda. Demak, vazifa uni rad etish emas, balki insoniy o‘lchovda boshqarishdir. Mazkur maqolaning maqsadi sun’iy intellekt davrida inson erkinligi va mas’uliyatining o‘zgarayotgan maz-

munini ochib berish hamda ularni muhofaza qilishning ijtimoiy-falsafiy asoslarini ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Sun’iy intellekt va erkinlik munosabati so‘nggi yillarda turli falsafiy maktablarda faol o‘rganilmoqda. Moskvalik faylasuf O.V. Cherkashina zamonaviy analitik ong falsafasidagi iroda erkinligiga oid yondashuvlarni ko‘rib chiqib, har biri doirasida ikki savolni qo‘yadi: sun’iy intellekt iroda erkinligiga ega bo‘la oladimi va u insonlarning iroda erkinligiga qay darajada ta’sir ko‘rsata oladi [3; 38]. Ikkinchi savol bizning tadqiqotimiz uchun ayniqsa muhim. Amaliy xavf mashinaning “erkin” bo‘lib qolishida emas, balki insonning erkinligi sezilmagan holda torayishida yotadi. O‘zbek tadqiqotchisi T. Muxtarova sun’iy intellektni inson tafakkurining funksional modeli yoki haqiqiy ong shakli sifatida tushunish mumkinmi, degan savolni qo‘yib, uning inson qadriyatlari va ijtimoiy tuzilmalarga ta’sirini baholash uchun yangi paradigmalar zarurligini ta’kidlaydi [4; 318]. Bu fikr mavjud axloqiy kategoriyalar yangi voqelikni to‘liq qamrab ololmasligini tan olishdir. Demak, erkinlik va mas’uliyat tushunchalarini qayta talqin qilish ilmiy zaruratga aylangan. Italiyalik-britaniyalik faylasuf L. Floridi sun’iy intellektni aql emas, balki aqldan ajralgan holda muvaffaqiyatli harakat qilish qobiliyati, ya’ni agentlikning yangi shakli sifatida talqin etadi [6; 24]. Ushbu yondashuv sun’iy intellektga ong yoki iroda nisbat bermasdan, uning real ta’sirini tan olish imkonini beradi. Bu esa mas’uliyat masalasini mashinaning “ongi” haqidagi cheksiz bahslardan ozod qiladi. Shu ma’noda sun’iy intellekt “o‘ylamaydi”, lekin dunyoda harakat qiladi va uning harakatlari real oqibatlarga ega. Belgiyalik faylasuf M. Kukelberg sun’iy intellektni siyosiy falsafa nuqtai nazaridan tahlil qilib, algoritmlar orqali “turtki berish” (nudging) va manipulyatsiya inson erkinligiga bilvosita tahdid solishini ko‘rsatadi [5; 15]. Bu xulosa erkinlik muammosini individual ruhiyatdan ijtimoiy-siyosiy maydonga olib chiqadi. Ko‘rib chiqilgan ishlar muammoning ontologik, epistemologik va siyosiy qirralarini yoritgan bo‘lsa-da, ularni Markaziy Osiyo ma’naviy an’anasi bilan bog‘lab tahlil qilish hali yetarli emas. Shuning uchun erkinlikni himoya qilish ham individual, ham institutsional darajada ko‘rib chiqilishi lozim.

METODOLOGIYA

Tadqiqotda tizimli, qiyosiy, aksiologik va germenevtik usullar qo‘llanildi. Tizimli yondashuv erkinlik va mas’uliyatni alohida emas, balki o‘zaro bog‘liq kategoriyalar sifatida ko‘rish imkonini berdi: erkinliksiz mas’uliyat zo‘rlikka, mas’uliyatsiz erkinlik esa o‘zboshimchalikka aylanadi. Metodologik ramka tanlashda S.I. Platonova qiyoslagan ikki yondashuv – raqamli optimizm va raqamli pessimizm – hisobga olindi [20; 16]. Biz har ikki pozitsiyaning tanqidiy tahlilidan kelib chiqib, texnologiyani na xalos etuvchi, na halok etuvchi kuch sifatida emas, balki inson tanloviga bog‘liq imkoniyat sifatida ko‘rishga harakat qildik. Bu o‘rta yo‘l muammoning murakkabligini soddalashtirmaslik imkonini beradi. Mazkur yondashuvni A.V. Popovkin va G.S. Popovkinaning raqamlashtirish ham foydali, ham xavfli bo‘lishi mumkin bo‘lgan vosita ekani haqidagi xulosasi ham qo‘llab-quvvatlaydi [14; 56]. Ularning fikricha, madaniyat bu sohaga nisbatan alohida munosabatni hali ishlab chiqishi lozim. Shu ma’noda falsafaning vazifasi ana shu munosabatning nazariy asoslarini yaratishdan iborat. O.A. Persidskaya inson va aqlli qurilma simbiozi tafakkur, xulq-atvor va his-tuyg‘ularda transformatsiyalarni keltirib chiqarayotganini qayd etadi [17; 114]. Bu kuzatuv erkinlikni tahlil qilganda insonni texnologiyadan ajratilgan holda emas, balki u bilan birga shakllanayotgan gibrid voqelik ichida ko‘rish zarurligini ko‘rsatadi.

NATIJALAR

Tahlil shuni ko‘rsatdiki, sun’iy intellekt davrida inson erkinligi to‘g‘ridan to‘g‘ri cheklash orqali emas, balki tanlov muhitini ko‘rinmas tarzda shakllantirish orqali o‘zgarmoqda. Avstriyalik olima H. Novotni bashorat qiluvchi algoritmlar kelajakni oldindan bilish illyuziyasini yaratishini va o‘zini o‘zi amalga oshiruvchi bashoratga aylanib, insonning ochiq kelajak tuyg‘usini toraytirishi mumkinligini ko‘rsatadi [7; 7]. Erkinlik esa aynan kelajakning ochiqligi, insonning hali tanlanmagan imkoniyatlari bilan bog‘liq. Agar algoritm qanday kitob o‘qishim, qaysi kasbni tanlashimni oldindan belgilasa, men erkin tanlov qilyapmanmi yoki tayyor ssenariyni bajaryapmanmi, degan savol tug‘iladi. Bashorat qanchalik aniq bo‘lsa, inson o‘zini shunchalik oldindan aytib berilgan obyekt sifatida his qila boshlaydi. B.-Ch. Xan raqamli axborot rejimini “infokratiya” deb atab, unda inson o‘zini erkin his qilishi, aynan shu erkinlik tuyg‘usi esa boshqaruvni ko‘rinmas qilishini ta’kidlaydi [10; 1]. Bu paradoks zamonaviy erkinlik muammosining markazida turadi. Qadimgi tiranlik majburlash orqali boshqar-

gan bo‘lsa, raqamli tizim istak va qulaylik orqali boshqaradi. A. Kenesov va A. Amrebayev platformalar dizayni algoritmik tarzda hissiy jalb qiluvchi va tez iste’mol qilinadigan kontentni ustun qo‘yishini qayd etadi [19; 96]. Bu shuni anglatadiki, foydalanuvchi tanlovining katta qismi uning o‘zidan oldin platforma tomonidan tuzib qo‘yilgan menyu ichida amalga oshadi. Inson tanlayotganiga ishonadi, ammo tanlov variantlarini u belgilamagan. Bu tanlov tuzilmasi foydalanuvchining uzoq muddatli manfaatiga emas, balki uning diqqatini maksimal ushlab turish maqsadiga xizmat qiladi. M.S. Yaznonov raqamli sharoitda shaxs erkinligi texnik imkoniyatlar bilan emas, balki axborotni anglash, saralash va qadriy jihatdan baholash qobiliyati bilan belgilanishini ta’kidlaydi [12; 320]. Bu xulosa erkinlikning yangi ta’rifiga yo‘l ochadi. Raqamli davrda erkin inson – ko‘p imkoniyatga ega bo‘lgan emas, balki ular orasidan ongli tanlay oladigan insondir. Bunday qobiliyat esa tabiatan berilmaydi, u ta’lim va tarbiya orqali shakllanadi.

Ikkinchi muhim natija mas’uliyatning taqsimlanishi bilan bog‘liq. Sun’iy intellekt ishtirokidagi qarorlarda “ko‘p qo‘llar muammosi” paydo bo‘ladi: dasturchi, kompaniya, foydalanuvchi va tizimning o‘zi o‘rtasida mas’uliyat tarqalib ketadi. M.M. Sharifova onlayn muhitda yoshlar o‘zini jamoaning kichik qismi sifatida his qilishini, individual mas’uliyat umumiy oqim ichida yo‘qolib, axloqiy javobgarlik kollektiv tarzda “bo‘linib ketishi”ni qayd etadi [13; 302]. Bu kuzatuv sun’iy intellekt bilan ishlashda ham to‘liq o‘rinli. Agar har kim “men faqat kichik bir qismini bajardim” desa, oxir-oqibat hech kim javob bermaydigan vaziyat yuzaga keladi. Ayniqsa sun’iy intellekt asosida qabul qilingan tibbiy, moliyaviy yoki sud qarorlarida bunday vaziyat insonlar hayotiga bevosita ta’sir qiladi. Nemis faylasufi T. Fuks sun’iy tizimlar qanchalik murakkab bo‘lmasin, ular shaxs emasligini, chunki shaxslik tirik, tanaviy va boshqalar bilan munosabatdagi mavjudotga xos ekanini asoslaydi [9; 41]. Bundan kelib chiqadiki, axloqiy mas’uliyatni mashinaga yuklash mumkin emas, u har doim insonlar zimmasida qoladi. Shu bois “algoritm aybdor” degan bahona falsafiy jihatdan asossizdir. N.O. Soldatova va N.R. Vyalshin raqamli transformatsiya kasbiy faoliyatni algoritmlashtirish orqali raqamli degumanizatsiyaga olib kelishi mumkinligini, buning oldini olish uchun har bir inson o‘ziga nisbatan yangi talablar qo‘yishi lozimligini ta’kidlaydi [11; 72]. Bu fikr mas’uliyatning ichki o‘lchoviga e’tibor qaratadi. Inson nafaqat boshqalar oldida, balki o‘z insoniyligini saqlash uchun o‘zi oldida ham mas’uldir. M. Kukelberg raqamli texnologiyalar insonni o‘zini doimiy o‘lchash va takomillashtirishga undab, uning hayotiga texnik mantiqni olib kirishini ko‘rsatadi [18; 2]. Bunday sharoitda o‘z hayoti uchun mas’uliyat ko‘pincha ko‘rsatkichlar uchun mas’uliyatga almashinib qoladi. Bu esa axloqiy tanlovning sayozlashuviga olib keladi. O‘lchab bo‘ladigan narsa muhimga, o‘lchab bo‘lmaydigan narsa – sadoqat, rahm-shafqat, vijdon – esa ikkinchi darajaliga aylanib qoladi. Vaholanki, aynan ular insonni insoniy qiladi.

MUHOKAMA

Olingan natijalarni Yevropa raqamli gumanizmi va Sharq ma’naviy an’anasi bilan solishtirish muhim xulosalarga olib keladi. Yu. Nida-Ryumelin va N. Vaydenfeld raqamli gumanizmning asosiy talabi sifatida inson va mashina o‘rtasidagi farqni saqlashni, insonni o‘z hayotining muallifi, mashinani esa vosita sifatida ko‘rishni ilgari suradi [8; 3]. Bu pozitsiya sun’iy intellektni insoniylashtirish ham, insonni mashinalashtirish ham xato ekanini ko‘rsatadi. Mualliflik esa erkinlik va mas’uliyatni birlashtiruvchi tushunchadir: o‘z hayotini yozayotgan inson uning har bir sahifasi uchun javob beradi. K. Fuks raqamli kapitalizm sharoitida inson e’tibori va ma’lumotlari tovarga aylanayotganini, raqamli gumanizm esa umumiy manfaatni korporativ foydadan ustun qo‘yishni talab qilishini asoslaydi [16; 85]. Bu yondashuv erkinlik muammosini faqat shaxsiy iroda doirasida emas, balki ijtimoiy tuzilmalar darajasida ham hal etish zarurligini eslatadi. Inson qanchalik ongli bo‘lmasin, uning diqqatini ushlab qolish uchun yaratilgan tizimlar qarshisida yolg‘iz o‘zi yengib chiqishi qiyin. Sharq falsafiy an’anasida, xususan, Forobiy ta’limotida saodat ixtiyoriy ravishda tanlangan ezgu amallar orqali erishiladigan holat sifatida talqin qilinadi; boshqacha aytganda, erkin tanlov va axloqiy mas’uliyat bir-birini taqozo etadi. Bu g‘oya raqamli davrda yangicha ahamiyat kasb etadi: algoritm tomonidan tayyorlangan tanlov to‘liq ixtiyoriy tanlov emas, demak, u saodatga ham kafolat bermaydi. T.J. Xo‘janova tafakkur erkinligi yoshlarda mustaqil fikrlash va g‘oyaviy immunitetni shakllantirishini, ularni tafakkur tobeligidan xalos etishini ta’kidlaydi [15; 257–258]. Bizningcha, aynan tafakkur erkinligi sun’iy intellekt davrida inson erkinligining asosiy tayanchi bo‘lib qoladi. Sun’iy intellekt hisoblashi mumkin, lekin nima uchun hisoblash kerakligini, natija qaysi qadriy-

atga xizmat qilishini belgilash insonning vazifasi bo‘lib qolaveradi. Hisob-kitob vosita, qadriyat esa maqsaddir. Shu ma’noda Yevropa raqamli gumanizmi va Sharqning komil inson haqidagi ta’limoti bir-birini to‘ldiruvchi nazariy manbalar sifatida namoyon bo‘ladi. Ularni uyg‘unlashtirish O‘zbekistonda raqamli etika maktabini shakllantirishga xizmat qilishi mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, sun’iy intellekt davrida inson erkinligi va mas’uliyati yo‘qolib ketmayapti, balki yangi sinovdan o‘tmoqda. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, asosiy xavf mashinalarning “erkin” bo‘lib qolishida emas, balki insonning tanlov muhiti algoritmlar tomonidan sezdirmay shakllantirilishi va mas’uliyatning ko‘p ishtirokchilar o‘rtasida tarqalib ketishida yotadi. Erkinlik raqamli davrda ko‘p imkoniyatga ega bo‘lish emas, balki ular orasidan ongli, qadriyatlarga tayangan holda tanlay olish qobiliyati sifatida namoyon bo‘lmoqda. Mas’uliyat esa har doim insonlar zimmasida qoladi, chunki faqat tirik, o‘zini anglaydigan shaxs axloqiy javobgarlik subyekti bo‘la oladi. Bu jarayonda falsafaning vazifasi texnologiyaga qarshi chiqish emas, balki unga inson o‘lchovini qaytarishdir. Sun’iy intellekt insonga qanchalik ko‘p imkoniyat bermasin, ulardan qaysi birini tanlash va tanlov oqibatlari uchun javob berish faqat insonga xos. Shu sababli erkinlik va mas’uliyatni himoya qilish texnologik taraqqiyotning to‘sig‘i emas, balki uning insonparvar mazmunini ta’minlovchi shartdir. Shu asosda quyidagi takliflar ilgari suriladi. Birinchidan, sun’iy intellekt tizimlarini joriy etishda har bir qaror uchun aniq mas’ul shaxsni belgilovchi “mas’uliyat zanjiri” tamoyilini huquqiy va axloqiy me’yorlarda mustahkamlash lozim. Ikkinchidan, oliy ta’limda “Sun’iy intellekt etikasi” kursini falsafa, huquq va informatika fanlari kesishmasida o‘qitish, talabalarda algoritmik qarorlarni tanqidiy baholash ko‘nikmasini shakllantirish zarur. Uchinchidan, foydalanuvchiga tavsiya tizimlarini o‘chirish yoki sozlash imkonini beruvchi “tanlov shaffofligi” talabini platformalar faoliyatiga joriy etish maqsadga muvofiq. To‘rtinchidan, Forobiy, Navoiy va jadid mutafakkirlarining erkin iroda va axloqiy kamolot haqidagi g‘oyalarini zamonaviy raqamli etika bilan uyg‘unlashtiruvchi tadqiqotlarni rag‘batlantirish kerak. Beshinchidan, oila va maktabda bolalarga raqamli vositalardan ongli foydalanish va o‘z qarorlari uchun javob berish madaniyatini erta yoshdan singdirish lozim. Kelgusi tadqiqotlar O‘zbekiston sharoitida sun’iy intellekt vositalaridan foydalanuvchilarning erkinlik va mas’uliyat haqidagi tasavvurlarini empirik o‘rganishga hamda milliy ma’naviy merosning raqamli etika uchun salohiyatini ochib berishga qaratilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Nomuratova M. Inson tafakkuri va sun’iy intellekt: falsafiy muammolar va imkoniyatlar // Jamiyat va innovatsiyalar – Общество и инновации – Society and Innovations. – 2025. – Special Issue 04. – B. 51–54. DOI: 10.47689/2181-1415-vol6-iss4/S-pp51-54

2. Комилова Д.Р. Искусственный интеллект и философия смысла человеческого существования: моральная ответственность // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2025. – Vol. 5, № 24. – С. 138–147. DOI: 10.24412/2181-1784-2025-24-138-147

3. Черкашина О.В. Свобода воли и искусственный интеллект // Вестник РГГУ. Серия «Философия. Социология. Искусствоведение». – 2025. – № 1. – С. 38–49. DOI: 10.28995/2073-6401-2025-1-38-49

4. Muxtarova T. Sun’iy intellektning falsafiy-axloqiy muammolari // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2025. – Vol. 5, № 24. – B. 318–324.

5. Coeckelbergh M. The Political Philosophy of AI: An Introduction. – Cambridge: Polity Press, 2022.

6. Floridi L. The Ethics of Artificial Intelligence: Principles, Challenges, and Opportunities. – Oxford: Oxford University Press, 2023.

7. Nowotny H. In AI We Trust: Power, Illusion and Control of Predictive Algorithms. – Cambridge: Polity Press, 2021.

8. Nida-Rümelin J., Weidenfeld N. Digital Humanism: For a Humane Transformation of Democracy, Economy and Culture in the Digital Age. – Cham: Springer, 2022. DOI: 10.1007/978-3-031-12482-2

9. Fuchs T. In Defence of the Human Being: Foundational Questions of an Embodied Anthropology. – Oxford: Oxford University Press, 2021.

10. Han B.-C. Infocracy: Digitalization and the Crisis of Democracy / transl. D. Steuer. – Cambridge: Polity Press, 2022.

11. Солдатова Н.О., Вяльшин Н.Р. К вопросу о цифровой дегуманизации и цифровом бытии // Вестник Бурятского государственного университета. Философия. – 2025. – № 3. – С. 72–79. DOI: 10.18101/1994-0866-2025-3-72-79

12. Yaznonov M.S. Raqamli kommunikatsiya sharoitida shaxsning ijtimoiy identifikatsiyasi muammolari // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2026. – Vol. 6, № 4. – B. 316–322.

13. Sharifova M.M. Raqamli kommunikatsiya muhitida yoshlar axloqiy madaniyatining shakllanishi // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2025. – Vol. 5, № 10. – B. 295–305.

14. Поповкин А.В., Поповкина Г.С. Взгляд на «цифровизацию» с точки зрения жизненных смыслов и ценностей // Известия Восточного института. – 2022. – № 4 (56). – С. 56–65. DOI: 10.24866/2542-1611/2022-4/56-65

15. Xo‘janova T.J. Uchinchi Renessans yoshlari tushunchasi va uning falsafiy paradigmalar talqinlari // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2024. – Vol. 4, № 26. – B. 254–259. DOI: 10.5281/zenodo.14543935

16. Fuchs C. Digital Humanism: A Philosophy for 21st Century Digital Society. – Bingley: Emerald Publishing, 2022.

17. Персидская О.А. Феномен цифровой личности: в поиске оснований концептуализации // Человек.RU. – 2022. – № 17. – С. 114–136. DOI: 10.32691/2410-0935-2022-17-114-136

18. Coeckelbergh M. Self-Improvement: Technologies of the Soul in the Age of Artificial Intelligence. – New York: Columbia University Press, 2022.

19. Kenesov A., Amrebaev A. Youth Digital Practices and Political Communication in Kazakhstan: Socio-Educational Implications of Social Media Use // Казахстан-Спектр. – 2026. – № 2 (114). – P. 90–99. DOI: 10.52536/2415-8216.2026.114.2.006

20. Платонова С.И. Цифровые технологии и общество: трансформация идентичности // Философия. Дискурс. – 2024. – Т. 10, № 4. – С. 16–26. DOI: 10.32603/2412-8562-2024-10-4-16-26